

Miljöpartiet presenterar förslag för minskad administrativ belastning: **Så vill vi ge lärare tid att vara lärare**

Den 12 oktober 2013 lanserade Miljöpartiet den sista delen i vårt arbete med att 250 000 människor ska ha fått bidra till den politik vi går till val på. Under rubriken "Ge eleverna tillbaka sina lärare" har vi samtalat med närmare 42 000 människor om skolan. Samtalen har fokuserat på hur lärarnas administrativa börda kan minskas och på hur lärarnas tid med sina elever ska öka.

I Miljöpartiets vårbudget presenterades den 16 april satsningar på skolan om 11,7 miljarder mer än Alliansen under de kommande fyra åren. Nu går vi vidare och presenterar fem av de förslag som vi utifrån arbetet med "Låt eleverna får tillbaka sina lärare" kommer att driva som vallöften.

Bakgrund: Lärarnas arbetsmiljö

Sedan Alliansen tillträdde har allt fler administrativa pålagor lastats på Sveriges lärare. Under samma period har tusentals pedagogiska medarbetare skurits bort från svensk skola. Det leder till att färre personer ska utföra ett allt mer omfattande arbete, och eleverna får därmed mindre tid med sina lärare. Detta bekräftas av en arbetsmiljöundersökning¹ i vilken det framgår att nio av tio lärare uppger att de fått en ökad administrativ börda sedan Alliansen bildade regering. Lärare är idag en av de yrkesgrupper som i störst utsträckning upplever stress i sin arbetsmiljö.

Allvarligt är att Alliansen tycks vara omedveten om vika konsekvenser deras politik får för lärarnas administrativa börda. Nyligen framkom² att de kraftigt underskattar hur lång tid det tar att rätta nationella prov. Enligt alliansregeringen tar exempelvis det nationella provet i svenska i årskurs tre endast 30 minuter att rätta medan Skolverket konstaterar att det tar 70 minuter, för SO/NO-proven i årskurs sex uppskattar alliansen att det tar 35 minuter, Skolverket 60 minuter. Alliansen beräknar kommunernas kompensation utifrån den kortare tiden.³

Enligt en ny utredning från Riksdagens utredningstjänst uppskattar Alliansen att det tar fyra minuter att sätta ett betyg på en elev.⁴ Även denna beräkning framstår som kraftigt underskattad då ett betyg kräver noggrann dokumentation av undervisningens alla moment samt genomgång och avvägning mellan dessa i samband med betygssättningen. Det är ett mycket tidskrävande arbete. Det framstår som orealistiskt att beräkna tidsåtgången för betygssättning endast utifrån själva penndragen och pappershanteringen.

- **Lärarnas Riksförbund** genomförde 2013 en arbetsmiljörapport⁵ som visar att fler än sju av tio lärare uppger att deras privatliv påverkas negativt av arbetssituationen. Många lärare upplever konstant stress och en orimlig arbetsbörda. Arbetet har också ofta en negativ inverkan på livet i övrigt, med sömnsvårigheter, magont, huvudvärk och ljudkänslighet.
- **Läraryrket** uppger⁶ att Arbetsmiljöverket under 2013 mottog mer än 50 procent fler anmälningar om dålig arbetsmiljö jämfört med 2007. En stor del av anmälningarna handlar om stress, arbetsbelastning och andra psykosociala frågor.
- **TCO** genomför en undersökning kallad Stressbarometern, som årligen kartlägger stress relaterad till arbetssituation. I den senaste undersökningen⁷ framgår att åtta av tio lärare uppger att de inte kan koppla bort tankarna på arbetet, vilket gör att de känner sig trötta, och inte har den tid de vill för familjen.

¹ Lärarnas Riksförbund, Arbetsmiljöundersökning 2011

² Lärarnas tidning, 2014-03-19

³ <http://www.lararnasnyheter.se/lararnas-tidning/2014/03/19/tid-provratning-alltfor-snalt-tilltagen>

⁴ Riksdagens utredningstjänst, Betygssättning, Dnr 2014:594 - komplettering

⁵ Lärarnas Riksförbunds arbetsmiljörapport 2013

⁶ Läraryrket, pressmeddelande 2013-11-11

⁷ TCO, Stressbarometern 2013

Lärarnas arbetssituation är ohållbar och leder till att lärarna inte har förutsättningar att förbereda sin undervisning på bästa sätt. Ingen presterar sitt bästa när man är som mest stressad. Lärarnas bristande tidsresurser drabbar också elever genom att läraren inte har tillräckligt med tid att möta sina elever och bygga upp en förtroendefull relation som gör att eleverna får det stöd de behöver för att nå kunskapsmålen.

Skolverket gjorde 2013 en kartläggning av grundskollära yrkesvardag⁸ där det konstateras att en grundskollärare i snitt endast hade en dryg kvart per fyrtiominuterslektion att använda till förberedelser och pedagogisk återkoppling till eleverna.

Läraryrket bekräftar bilden. År 2013 gjorde förbundet en undersökning⁹ bland 2 800 lärare i årskurs 1-9, som visar att läraren i genomsnitt under en vecka har fem timmar till lektionsplanering. Det motsvarar ca en kvart per lektionstimme. Med så små tidsmarginaler drabbas såväl undervisningskvaliteten som lärarens möjligheter att genom samtal utveckla en god relation till sina elever. Forskningen är tydlig med att det mest betydelsefulla för en elevs skolgång är att hon eller han får tid med en kunnig och engagerad lärare; när lärare inte har förutsättningar att skapa kvalitet i sin undervisning, eller ha förtroendefulla enskilda samtal med sina elever, blir skolresultaten lidande.

I det läget går Alliansen nu till val på ytterligare en administrativ förändring, då man vill sätta betyg på tioåringar. Det nya betygssystemet har bara varit i bruk under ett och ett halvt år när Alliansen ännu en gång vill riva upp betygssystemet och därmed skapa än mer turbulens i skolväsendet, dessutom med svagt eller negativt forskningsstöd. Detta kommer leda till ytterligare administrativa pålagor för lärarna. Miljöpartiet vill istället vända utvecklingen genom en politik där mötet elev och lärare emellan hamnar i fokus.

Fem förslag för minskad administrativ arbetsbelastning

Miljöpartiet vill ta flera steg för att skapa en rimlig situation för landets lärare. Vårt övergripande mål är att lärare ska ha lika mycket tid till för- och efterarbete som själva undervisningen. I ett första steg måste tiden fördubblas. Det ska ske under mandatperioden.

1) Reglera lärarens tid till lektionernas för- och efterarbete

Uddevalla kommun tillämpar en modell som innebär att kommunen tillsammans med lärarnas fackliga organisationer sluter överenskommelser som anger schabloner för bl.a. lärarnas tid till för- och efterarbete kopplat till undervisningstid och storlek på elevgrupperna. Även schablonmätt för den tid som behövs för nationella prov och elevansvar formuleras i överenskommelsen. Tidsangivelserna är inte absoluta utan anger ett minimum som det står skolledaren fritt att höja utifrån skolans speciella behov. Lärarna anser att den lokala överenskommelsen i huvudsak fungerar väl. Modellen uppskattas för dess goda ambition och betraktas som ett bra initiativ för att en rimlig arbetssituation för lärarna ska kunna skapas.

Miljöpartiet ser mycket positivt på ambitionen att genom överenskommelser se till att lärarna får tillräckligt med tid till lektionernas för- och efterarbete. Miljöpartiet vill därför ta initiativ till att SKL, tillsammans med företrädare för fristående huvudmän och lärarnas fackliga organisationer, sluter en ramöverenskommelse som möjliggör fler lokala avtal likt det i Uddevalla; avtal som anger rimliga tidsangivelser för lärarnas för- och efterarbete. Det är mycket viktigt att lärarna faktiskt får möjlighet att under arbetstid förbereda sin undervisning, samtala med sina elever och ha möjlighet att ge dem viktig återkoppling om skolarbetet.

2) Minska tidsåtgången för de nationella proven

De nationella proven har blivit fler under den borgerliga regeringen. Tidigare fanns obligatoriska nationella prov i årskurs nio samt frivilliga i årskurs fem. Alliansregeringen införde nationella prov i årskurs tre, och gjorde proven i årskurs fem obligatoriska, varefter de gjorde förändringar med resultatet att proven idag infaller i årskurs tre, sex och nio. Dessutom införde Alliansen prov i natur- och samhällsorienterade ämnen som infaller i årskurs sex och nio. Idag skriver elever i årskurs sex och nio prov i fem olika ämnen: engelska, svenska, matematik, natur- och samhällsorienterade ämnen. Elever i årskurs tre skriver prov i svenska och matematik. Riksdagens utredningstjänst uppger att proven i grundskolan är ungefär 1 179 200 till antalet, och i gymnasial utbildning ca 586 300. Det blir

⁸ Skolverket 2013, Lärarnas yrkesvardag – en nationell kartläggning av grundskollära yrkesanvändning

⁹ Läraryrket 2013, Låt lärare vara lärare

totalt 1 765 500 prov som årligen ska förberedas, genomföras och följas upp. Bara i grundskolan använde Sveriges lärare läsåret 2012/13 sammantaget 1,4 miljoner timmar till bedömning och uppföljning av proven, tid som hade kunnat användas till att undervisa eleverna.

Enligt Lärarförbundets arbetstidsundersökning kräver ett prov i grundskolan i genomsnitt en ytterligare arbetsinsats om 25 timmar per klass. I årskurs sex måste vissa lärare genomföra fem olika prov i sin klass. Det innebär att läraren jobbar nästan tre extra arbetsveckor under den mest intensiva perioden med uppgifter som enbart handlar om att mäta kunskap, inte ge eleverna tillgång till kunskap eller verktyg att utvecklas. Forskningsresultat¹⁰ visar att undervisningen då centreras mot proven och missgynnar elevernas utveckling mot mer komplexa förmågor vilket leder till ett begränsat och ytligt lärande. Ju mer som står på spel för eleverna och lärarna, desto större negativa effekter. I en forskningsöversikt om nationella prov och storskaliga bedömningssystem framgår att en majoritet av studierna påvisar huvudsakligen negativa effekter av proven.¹¹ Detta bekräftas också av en studie¹², gjord av Novus på uppdrag av Lärarförbundet, som visar att mer än sex av tio lärare anser att undervisningens kvalitet påverkas negativt under den tidsperiod då de nationella proven genomförs.

Regeringens egen utredare Per Thullberg riktar i en statlig utredning¹³ kritik mot de nationella proven för dess många olika syften och bristande effektivitet avseende möjligheten att mäta kunskapsutveckling över tid. Regeringen har aviserat att rättningen av de nationella proven ska digitaliseras. Det leder till en minskad arbetsbelastning för lärare men den stora kvantiteten prov ger fortfarande upphov till betydande arbetsbördor.

Miljöpartiet vill göra en heltäckande utvärdering av provens tidsåtgång, syfte och effekt. Proven ska utarbetas så de stödjer lärandet och lärarnas formativa bedömning. Statens behov av uppföljning och statistik kan inte vara huvudsyftet med prov som tar så mycket tid i anspråk. Under utvärderingsperioden görs proven i SO och NO i årskurs sex och nio frivilliga. Miljöpartiet stödjer därmed det förslag som presenterats av Lärarförbundet och Sveriges Elevråd, SVEA.¹⁴ När utvärderingen är genomförd sker ställningstagande med ledning av utvärderingens resultat.

3) Underlätta dokumentation

Lärare vittnar om att administrationsbördan inte bara är ett resultat av skolväsendets styrdokument utan också av att tillkommande dokumentationskrav lastas på lärarna av myndigheter och huvudmän. Därför finns ett behov av att tydliggöra vilken dokumentation som fyller ett tydligt syfte och som bör prioriteras. Dessutom följer en del dokumentation som ett resultat av att en lärare t.ex. ska kunna redovisa lektionsplanering och betygsunderlag, och även om det inte finns lagstadgade krav på att det skriftligen ska dokumenteras, är det i praktiken inte möjligt att sköta uppdraget utan att skriftligen dokumentera arbetet.

Miljöpartiet vill ge rektorer uttryckt lagligt mandat att avvisa pålagor från huvudmannen, utöver de som har stöd i skolans styrdokument eller Skolverkets föreskrifter och allmänna råd, om inte huvudmannen också avsätter resurser som finansierar skolornas merarbete. Precis som den kommunala finansieringsprincipen stipulerar att staten inte ska ålägga kommunerna kostnadsdrivande reformer, utan att finansiera dessa, ska inte heller kommuner eller fristående huvudmän kunna påtvinga skolorna administrativa uppgifter utan att det är klarlagt hur dessa finansieras.

Miljöpartiet vill också att allt nödvändigt dokumentationsarbete underlättas. I dag sker sådant arbete i olika typer av rapport- och kommunikationssystem vilket försvårar för såväl lärare som dem som förväntas ta del av dokumentationen. I en artikel¹⁵ beskriver Johanna Alkan Olsson, lektor och föreståndare för Arbetsmiljöhögskolan vid Lunds universitet, problemet och föreslår istället gemensamma system för kommunikation och rapportering. Miljöpartiet vill låta Skolverket utveckla sådana centrala kommunikationssystem som kan underlätta lärarnas yrkesvardag avseende betyg, omdömen, kommunikation m.m.

¹⁰ SOU 2013:30, Det tar tid – om effekter av skolpolitiska reformer

¹¹ Ibid

¹² Lärarförbundets webbplats 2014-03-28

¹³ SOU 2014:12, Utvärdera för utveckling – om utvärdering av skolpolitiska reformer

¹⁴ SvD Brännpunkt, 2014-03-28

¹⁵ Skolvärlden, 2014-01-22

4) Skolan behöver 10 000 fler medarbetare

Sedan Alliansen tillträdde har skolan förlorat tusentals medarbetare. Det rör sig om specialpedagoger och speciallärare, studie- och yrkesvägledare, fritidspedagoger, skolledare etc., yrkeskategorier som alla är viktiga för kvaliteten i skolan.

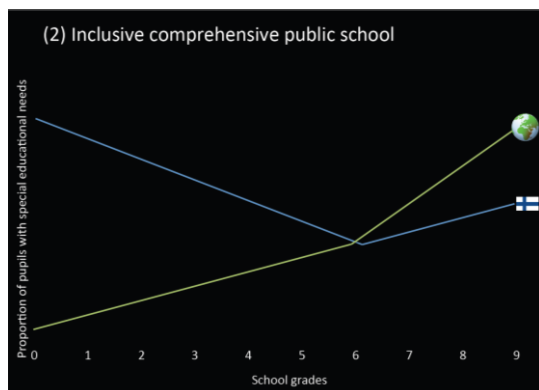
Miljöpartiet vill möjliggöra att 10 000 fler medarbetare kan anställas i skolan och har budgeterat för det i vårbudgeten som nyligen presenterades. I budgeten ingår också satsningar på administrativ personal. Att en skoladministration finns till hands är viktigt för att skolans löpande arbete ska fungera smidigt och för att lärarna ska avlastas från administrativa uppgifter så att de istället kan fokusera på undervisningsuppdraget.

Sammantaget innebär Miljöpartiets satsningar, på speciallärare och specialpedagoger, elevhälsa, studievägledare och administrativ personal, en stor avlastning för lärare som genom det helt och fullt kan fokusera på sin undervisning. Lärare ska få vara lärare, inte administratörer med undervisningsskyldighet.

5) Ge lärare rätt att besluta om särskilt stöd

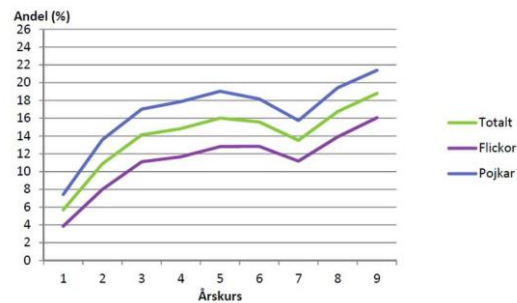
Idag sätts som mest särskilt stöd in i årskurs nio. Detta kontrasterar mot de mest framgångsrika skolsystemen där stöd istället sätts in tidigt. Diagrammet till vänster nedan illustrerar hur den finska skolan, i jämförelse med resten av världen, tidigt sätter in pedagogiskt stöd till elever med behov.

I Sverige sätts stöd i allmänhet in senare i skolgången. I diagrammet till höger nedan framgår att andelen elever med åtgärdsprogram växer allt eftersom skolgången fortgår.

Källa: Pasi Sahlbergs webbplats, www.pasisahlberg.com

Diagram 1 Andel (%) elever i grundskolan som har åtgärdsprogram, per årskurs totalt samt fördelat på flickor och pojkar läsåret 2012/13

Skolverket 2013, Särskilt stöd i grundskolan läsåret 2012/13

Miljöpartiet vill att elever i behov av extra stöd ska få det så snart behovet har upptäckts. Det är inte rimligt att eleven måste vänta på ett beslut som vandrar genom en snårig skolbyråkrati. Därför vill vi införa en ordinationsrätt för lärare.¹⁶ I kombination med mer specialpedagogik och modern teknik i skolan kan vi se till att ingen elev lämnas efter.

Miljöpartiet vill också införa en riktig läsa-skriva-räkna-garanti.¹⁷ Det innebär att alla elever i behov av stöd garanteras alla tillgängliga stödinsatser, innan de lämnar årskurs tre. Det kan t.ex. innefatta prioritering av ämnena svenska och matematik, extra undervisningstid, mer specialpedagogiskt stöd eller tillgång till särskilda tekniska läromedel.

¹⁶ Miljöpartiet PM 2012, Rätt för lärare att ordinera stöd till elever

¹⁷ Miljöpartiet PM 2013, Alla elever har rätt att lära sig läsa, skriva och räkna